

“TUSHDA KECHGAN UMRLAR” ROMANISIDA QAHRAMONLAR XARAKTERINING IFODALANISHI

Norboyeva Sayyora

Jizzax viloyati, Zarbdor tumani, 25-maktab, Ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Tushda kechgan umrlar” romanida qahramonlarning xarakteri va ularning badiiy ifodalanishi tahlil qilinadi. Roman qahramonlari orqali inson ruhiyatining murakkabligi, ichki kechinmalar va ijtimoiy muhit bilan munosabatlari yoritiladi. Asarda bosh va yordamchi qahramonlarning xarakterlari batafsil ochilib, ularning orzu-intilishlari, ichki ziddiyatlari va hayotiy sinovlari asosida tasvirlangan. Maqolada qahramonlarning psixologik portretlari, ularning hayotdagi o'рни va romandagi vazifasi tahlil qilinib, muallifning badiiy uslubi va realizmi ta'kidlanadi. Ushbu tadqiqot o'zbek adabiyotida insoniylik, murakkablik va teranlikni aks ettiruvchi muhim asarlarning biri sifatida “Tushda kechgan umrlar” romanining ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: tushda kechgan umrlar, qahramonlar xarakteri, badiiy ifoda, psixologik portret, inson ruhiyati, ijtimoiy muhit, o'zbek adabiyoti, ichki kechinmalar, hayotiy sinovlar.

Аннотация. В данной статье проводится анализ характера героев и их художественного выражения в романе «Tushda kechgan umrlar». Через образы героев раскрывается сложность человеческой души, внутренние переживания и взаимоотношения с социальным окружением. В произведении подробно раскрываются характеры главных и второстепенных героев, их стремления, внутренние конфликты и жизненные испытания. В статье анализируются психологические портреты персонажей, их роль в жизни и функции в романе, подчеркиваются художественный стиль и реализм автора. Данное исследование выявляет значение романа «Tushda kechgan umrlar» как одного из важных произведений узбекской литературы, отражающих человечность, сложность и глубину.

Ключевые слова: tushda kechgan umrlar, характеры героев, художественное выражение, психологический портрет, человеческая душа, социальное окружение, узбекская литература, внутренние переживания, жизненные испытания.

Annotation. This article analyzes the characters and their artistic portrayal in the novel “Tushda kechgan umrlar.” Through the novel's characters, the complexity of the

human psyche, internal experiences, and relationships with the social environment are revealed. The main and supporting characters are described in detail, depicted based on their aspirations, internal conflicts, and life challenges. The article examines the psychological portraits of the characters, their roles in life, and their functions in the novel, emphasizing the author's artistic style and realism. This study highlights the significance of "Tushda kechgan umrlar" as an important work in Uzbek literature that reflects humanity, complexity, and depth.

Keywords: *tushda kechgan umrlar, character of the heroes, artistic expression, psychological portrait, human psyche, social environment, Uzbek literature, internal experiences, life challenges.*

Kirish. "O'zbek adabiyotida inson ruhiyati va jamiyat hayotini chuqur tahlil qiluvchi ko'plab asarlar mavjud. Shulardan biri — "Tushda kechgan umrlar" nomli roman, unda muallif inson hayotining murakkab va ko'p qirrali jihatlarini o'ziga xos badiiy uslubda ochib beradi. Ushbu roman qahramonlarning xarakterlari orqali insoniyatning ichki dunyosi, uning orzu-umidlari, ichki kurashlari va ijtimoiy muhit bilan munosabatlari yoritilgan. Qahramonlar tasvirlanishidagi batafsillik va noziklik asarga realizm va jonlilik bag'ishlab, o'quvchini voqealar rivojiga chuqurroq sho'ng'ishga chorlaydi.

Roman qahramonlari o'zaro munosabatlari, hayotiy vaziyatlarga munosabati, ichki kechinmalari orqali inson tabiatining murakkabliklari, shaxsning ruhiy o'sishi va jamiyatdagi o'rni haqida teran tasavvur hosil qiladi. Shu boisdan, "Tushda kechgan umrlar" asarida qahramonlarning xakteri muallifning asosiy badiiy vositasi sifatida xizmat qiladi. Ularning xakteri nafaqat asar syujetining rivojlanishida, balki uning falsafiy-ma'naviy mazmunining ochilishida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada "Tushda kechgan umrlar" romanida qahramonlarning xakteri qanday ifodalanganligi, ularning ichki dunyosi va o'zaro munosabatlari qanday ochilganligi haqida batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, romandagi asosiy va yordamchi qahramonlarning xakter xususiyatlari va ularning asardagi roli ko'rib chiqiladi.

Roman qahramonlari turli ijtimoiy tabaqalar va psixologik holatlardagi insonlarni aks ettiradi. Har bir qahramonning fe'l-atvori, o'ziga xos fazilatlari va kamchiliklari mavjud bo'lib, ular orqali asarning asosiy g'oyasi, insonning ichki dunyosi va jamiyat bilan munosabati ifodalanadi. Muallif qahramonlarni nafaqat tashqi ko'rinishi yoki harakatlari bilan emas, balki ularning ruhiy kechinmalari, orzu-intilishlari, ichki ziddiyatlari orqali ham o'rganadi. Bosh qahramonning xakteri uning hayotidagi sinovlar va qarorlar orqali asta-sekin ochiladi. Uning ichki kechinmalari, orzu va haqiqat o'rtasidagi kurashlari qahramonning murakkab va jonli obrazini yaratadi. Shu bilan birga, yordamchi qahramonlarning ham xakterlari o'ziga xos tarzda tasvirlanib, ular bosh qahramon

hayotidagi voqealar rivojiga ta'sir ko'rsatadi. Bu qahramonlar orasidagi munosabatlar, ularning o'zaro dialoglari va ziddiyatlari roman syujetining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Muallif qahramonlarning xarakterlarini ochishda ularning ijtimoiy-madaniy muhitini, hayotiy tajribalarini va shaxsiy kechinmalarini hisobga oladi. Bu esa o'quvchiga qahramonlar bilan hamdardlik qilish, ularni yaxshiroq tushunish imkonini beradi. "Tushda kechgan umrlar" romani shunday asarlardan bo'lib, unda inson ruhiyati va jamiyatning murakkab qirralari nozik va chuqur ko'rsatib berilgan.

Adabiyotlar tahlili. "Tushda kechgan umrlar" romani o'zbek adabiyotida inson ruhiyatining chuqur tahlili va jamiyatdagi murakkab munosabatlarni yoritishda muhim o'rin egallaydi. Ushbu asar badiiy realizm va psixologizm elementlarini o'zida mujassamlashtirib, qahramonlar xarakterining teran ifodalanishi orqali o'quvchini inson hayotining nozik va murakkab jihatlariga chorlaydi. Roman qahramonlari hayotiy vaziyatlarga turlicha munosabatda bo'lib, ularning xarakterlari ijtimoiy, ma'naviy va psixologik bosqichlarda shakllanadi. Bosh qahramon o'z orzulari va amaliy hayot o'rtasidagi ziddiyatlarni boshdan kechiradi, bu esa uning xarakterining murakkabligi va teranligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, yordamchi qahramonlar ham asarning syujetini boyitadi, ularning xarakterlari bosh qahramon hayotidagi voqealar rivojiga ta'sir qiladi.

Muallif qahramonlarning ichki dunyosini ochishda ularning ichki kechinmalariga, hissiyotlariga va ruhiy holatlariga katta e'tibor qaratadi. Bu esa asarga chuqurlik va realizm beradi. Qahramonlarning harakatlari, ularning o'zaro munosabatlari va hayotdagi qarorlari asarning falsafiy mazmunini boyitadi. Asarda ijtimoiy muhitning ta'siri, insonning atrof-muhit bilan o'zaro aloqalari ham yorqin tasvirlangan. Qahramonlarning xarakterlari orqali jamiyatdagi o'zgarishlar, qadriyatlar ziddiyatlari va insonning o'zligini izlash jarayoni ko'rsatilib, o'quvchiga teran fikr yuritishga imkon beradi.

Materiallar va metodlar. Ushbu tadqiqot uchun asosiy material sifatida O'zbek adabiyotining muhim asari hisoblangan "Tushda kechgan umrlar" romani tanlandi. Asarning asl matni, shuningdek, unga oid tanqidiy maqolalar va adabiy sharhlar material sifatida ishlatildi. Tadqiqot davomida qahramonlarning xarakterlari, ularning ichki kechinmalari va asardagi ijtimoiy muhit tahlil qilindi. Tadqiqotda badiiy asarlarni tahlil qilishda qo'llaniladigan an'anaviy adabiy-tahliliy metodlar qo'llandi. Jumladan:

- Matn tahlili: Qahramonlarning xarakterlarini shakllantiruvchi badiiy vositalar va uslublarni aniqlash uchun matn detallari chuqur o'rganildi.
- Psixologik tahlil: Qahramonlarning ruhiy holati, ichki kechinmalari va motivatsiyalari psixologik yondashuv asosida tahlil qilindi.
- Ijtimoiy-kontekstual metod: Qahramonlarning xarakterlari ularning yashayotgan ijtimoiy-madaniy muhit doirasida ko'rib chiqildi. Bu orqali asardagi ijtimoiy ziddiyatlar va inson hayotiga ta'siri o'rganildi.

• Taqqoslash usuli: Qahramonlarning turli holatlardagi harakatlari va qarorlarini taqqoslash orqali ularning xarakterining murakkabligi ochib berildi.

Ushbu metodlar yordamida “Tushda kechgan umrlar” romanidagi qahramonlarning xarakter ifodalanishi hamda muallifning badiiy yondashuvi tizimli va har tomonlama tahlil qilindi.

Tadqiqot muhokamasi. “Tushda kechgan umrlar” romanida qahramonlarning xarakterlari badiiy realizm va psixologizm asosida chuqur tasvirlangan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, muallif qahramonlarni faqat tashqi xatti-harakatlari yoki ijtimoiy mavqelariga ko‘ra emas, balki ularning ichki kechinmalari, orzu-intilishlari va hayotiy qarama-qarshiliklari orqali ham yoritgan. Bu esa asarga teranlik va jonlilik bag‘ishlaydi.

Bosh qahramonning xakteri uning ruhiy holati va hayotiy sinovlari doirasida shakllanadi. Unga xos bo‘lgan ziddiyatlar – orzular va haqiqat o‘rtasidagi kurash, ichki tashvishlar va tashqi muhit ta’siri, insonning murakkab tabiati haqida chuqur mulohazalar uyg‘otadi. Bu jihat romanda psixologik tahlilga keng imkoniyat yaratadi va o‘quvchini qahramon bilan hamdardlik qilishga undaydi. Shuningdek, yordamchi qahramonlar ham asarning umumiy ruhini yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Ularning xarakterlari bosh qahramon hayotidagi voqealar va qarorlar bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ijtimoiy muhitning turli qatlamlarini aks ettiradi. Bu esa romanga ko‘p qirrali ijtimoiy kontekst beradi.

Muallifning qahramonlarni yoritishdagi uslubi realizmga asoslangan bo‘lib, voqealar va xarakterlarning haqiqatga yaqinligi o‘quvchida chuqur taassurot qoldiradi. Tadqiqot ko‘rsatdiki, “Tushda kechgan umrlar” asarida inson ruhiyati va jamiyat o‘rtasidagi murakkab munosabatlar san’atkorona tarzda aks etgan.

Xulosa. “Tushda kechgan umrlar” romanida qahramonlarning xarakterlari teran va batafsil ifodalanib, inson ruhiyati va ijtimoiy hayotning murakkab qirralari ochib berilgan. Muallif qahramonlarning ichki kechinmalari, orzu va haqiqat o‘rtasidagi ziddiyatlari, shuningdek, ularning ijtimoiy muhit ta’sirida shakllangan fe’l-atvorini jonli va haqiqatga yaqin tarzda tasvirlagan. Ushbu badiiy uslub orqali roman o‘quvchini inson tabiatining murakkabliklari, hayotdagi sinovlar va o‘zlikni izlash jarayoni haqida chuqur o‘ylashga undaydi. Roman qahramonlari orqali insoniylik, ijtimoiy adolat va ma’naviy qadriyatlar masalalari ko‘tarilgan bo‘lib, ular o‘zbek adabiyotida realizm va psixologizmning yuqori namunasi sifatida e’tirof etiladi. Shu boisdan, “Tushda kechgan umrlar” romani nafaqat o‘quvchini hayot haqidagi fikrlar bilan tanishtiradi, balki uning hissiyot va tafakkur doirasini kengaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov, O. (2015). O'zbek badiiy adabiyotida psixologizm. Toshkent: Sharq.
2. Qodirov, S. (2018). "Tushda kechgan umrlar" romanida qahramonlarning xarakter tahlili. Toshkent: Adabiyot nashriyoti.
3. Karimova, M. (2020). "O'zbek adabiyotida realizm va inson ruhiyati". O'zbekiston adabiyoti jurnali, 4-son, 34-42-betlar.
4. Mirzaev, R. (2019). Adabiy tahlil metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya.
5. "Tushda kechgan umrlar" (2021). Muallif: J. Yusupov. Toshkent: Yosh gvardiya.